

BİBLİYOGRAFYA :

Kalkaşendî, *Şubhu'l-a'sâ* (nşr. Muhammed Abdürresûl İbrâhim), Kahire 1331-38/1913-20, I-XIV; Makrîzî, *Sûlûk*, III, 821; İbn Tağrîberdî, *el-Menhelü's-şâfi*, Kahire 1375/1956, I, 320-321; Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmi*, II, 8; Taşköprizâde, *Miftâhu's-sa'âde*, I, 182; O. Spies, *An Arab Account of India in the 14th Century. Being a Translation of the Chapters of India from al-Qalqashandî's Subh al-a'shâ*, Delhi 1935; M. Canard, "Les relations diplomatiques entre Byzance et l'Égypte dans le Subh al a'shâ de Qalqashandî", *Atti del XIX Congresso Internazionale degli Orientalisti*, Roma 1935, s. 579-580; Brockelmann, *GAL*, II, 166-167; *Suppl.*, II, 164-165; a.mlf., "Kalkaşandî", *El*, II, 699-700; Abdüllatif Hamza, *el-Kalkaşendî fî kitâbi-hî Subhî'l-a'sâ*, Kahire 1380/1961; Ebû'l-Abbâs el-Kalkaşendî ve kitâbühû *Şubhu'l-a'sâ*, Kahire 1973; Mahmûd Sa'd, *eş-Şekâfetü'l-İslâmiyye li-kâtibi'l-inşâ kemâ tebdû fî Subhî'l-a'sâ*, İskenderiye, ts. (Münşeatü'l-maârif); Ömer Mûsâ Bâsâ, *Târîhu'l-edebî'l-Arabî: el-Âşrû'l-Memlûki*, Dimaşk-Beyrut 1409/1989, s. 89-93, 540-581; Şâkir Mustafa, *el-Târîhu'l-Arabî ve'l-mü'errihûn*, Beyrut 1990, III, 133-137; M. Kemâleddin İzzeddin, *Ebû'l-Abbâs el-Kalkaşendî mü'errihan*, Beyrut 1990; Ramazan Şeşen, *Müslümanlarda Tarih-Coğrafya Yazıcılığı*, İstanbul 1998, s. 205-207; B. Michel, "L'organisation financière de l'Égypte sous les sultans mamelouks d'après Qalqashandî", *BIE*, VII (1925), s. 127-147; İbrahim Kafesoğlu, "Kalkaşandî'nin Bilinmeyen Bir Eseri: Meâsirü'l-İnâfe", *TD*, VIII/11-12 (1956), s. 99-104; a.mlf., "Kalkaşandî", *İA*, VI, 134-139; C. E. Bosworth, "The Section on Codes and Their Decipherment in Qalqashandî's Subh al-a'shâ", *JSS*, VIII (1963), s. 17-33; a.mlf., "A Maqama on Secretaryship: al-Qalqashandî al-Kawakib al-Duriyah fî'l-Manaqib al-Badriyya", *BSOAS*, XXVII (1964), s. 291-298; a.mlf., "Christian and Jewish Religious Dignitaries in Mamluk Egypt and Syria: Qalqashandî's Information on Their Hierarchy, Titulature and Appointment", *IJMES*, III (1972), s. 199-216; a.mlf., "al-Kalkaşandî", *El²* (İng.), IV, 509-511; Ahmet Subhi Furat, "İslam Edebiyatında Ansiklopedik Eserler", *İTED*, VII/3-4 (1979), s. 228-230.

MEHMET İPŞİRLİ

KALKINMA İÇİN BÖLGESEL İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI

Türkiye,
İran ve Pakistan tarafından
ortak yatırım projeleri üretmek
ve bunları gerçekleştirmek amacıyla
kurulan teşkilât.

Türkiye'de Bölgesel İşbirliği Teşkilâtı veya Bölgesel Kalkınma Teşkilâtı adlarıyla da tanınan kuruluşun resmî adı Regional Co-operation for Development'dir (RCD). 21 Temmuz 1964'te Türkiye, İran ve Pakistan devlet başkanlarının ortak demec-

leriyle İstanbul'da hayata geçirilen ve sekreteryası Tahran'da bulunan teşkilâtın başlıca amaçları şu şekilde tesbit edilmiştir: 1. Malların üye ülkeler arasında serbest dolaşımını ve iş dünyaları arasında daha yakın ilişki kurulmasını sağlamak; 2. Ortak teşebbüsler için çaba harcamak; 3. Taşıma ve haberleşme sektörlerinde iş birliği yapmak; 4. Eğitim ve öğretim imkânlarını seferber etmek, ortak kültürel mirasa sahip çıkarak bu alandaki faaliyetleri birlikte yürütüp yaygınlaştırmak; 5. Ekonomilerin birbirini tamamlayıcı özelliğinden âzami derecede faydalana-rak hızlı kalkınmaya yardımcı olmak.

Kuruluşundan itibaren ortak ticaret ve sanayi odası, gemicilik ve sigorta hizmetleri alanlarında önemli adımlar atılmış, fakat üye üç devlet arasındaki bu iş birliği bir ortak pazar, gümrük birliği veya serbest bölge oluşturamamıştır. Bununla beraber atılan adımlar sürekli gelişme göstermiş ve bazı ortak amaçlı girişimlerde bulunulmuştur; bunların bir kısmı ortaklaşa, bir kısmı da ihtiyacı olan ülke tarafından tek başına gerçekleştirilmiştir. İlk olarak planlanmış kırk üç proje arasında yer alan banknot-kıymetli kâğıt basımı ve biyeli yatak-rulman yapımı üzerine Pakistan'da ve alüminyum sanayii üzerine İran'da kurulan üç şirket eşit oranda ortak katılımlıdır. Ortak katılım konu olmayan gliserin, boya-mürekkep ve amortisör projeleri Pakistan'da; tungsten, karpid, boraks-borik asit, santrifuj ve kimya sanayii için özel filtre, elektrik izolatörü ve sert plastik projeleri Türkiye'de ve karbon kâğıdı projesi İran'da faaliyete geçmiştir.

Teşkilât, üye ülkeler arasında bölgesel tercihlî ticaret sistemi kurmak ve eko-

nomilerini birbirine bağlamak amacıyla bir ulaştırma sistemi oluşturulması için de faaliyette bulunmuş ve bu bağlamda 5180 km. uzunluğunda bir karayolu bağlantısı sağlamıştır. Demiryolunda ise üç ülkeyi kapsayacak bir proje gerçekleştirilememiş, sadece 1971'de İran ve Türkiye arasında bağlantı kurulabilmiştir. Diğer taraftan bütün gayretlere rağmen üye ülkeler arasında ticaret fazla gelişmemiş, ancak bu ülkelerin toplam ticaretlerinin % 2'si kadar olabilmiştir. Bu dönemde İran'la Pakistan arasındaki ticarî ilişkiler daha iyi durumda iken İran'ın Türkiye'ye ihracatının büyük kısmı petrolden ibaret kalmıştır.

Kalkınma için Bölgesel İşbirliği Teşkilâtı 1979 yılına kadar faaliyetlerini sürdürmüş, serbest ticaret sahasına dönüşümün yaklaştığı bir dönemde İran'da gerçekleştirilen devrimden sonra işlerliğini kaybetmiştir. Üye ülkeler arasında 1984 yılı içinde karşılıklı iyi niyetli girişimlerle sekreteryaya yeniden faaliyete geçirilmiş ve 1985'te imzalanan bir protokolle teşkilât Ekonomik İşbirliği Teşkilâtı adı altında tekrar kurulmuş, 1992'de Kazakistan, Türkmenistan, Kırgızistan, Azerbaycan, Özbekistan, Tacikistan ve Afganistan'ın katılımıyla genişletilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Ayvaz Gökdere, *Az Gelişmiş Ülkeler Arası İktisadi Birleşmeler*, Ankara 1969, s. 223; *RCD Economic Rapor*, Tahran 1974, s. 10; "RCD Activities in 1974-75", *RCD News*, Tahran 1976; M. Djaved, *Economic Integration in the Middle East*, [baskı yeri yok] 1977, s. 16; *Areas of Economic Cooperation Among Islamic Countries* (SESRTCIC), Ankara 1980, s. 96; *Direction of Trade Statistics Yearbook 1982*, Washington 1982, tür.yer.; Emin Ertürk, *Orta-Doğu Türkiye Ekonomik Entegrasyonu ve Petrokimya Sektörü* (doktora tezi, 1984), ÜÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 133-135; Oğuz Öner, *Türkiye'yi Uluslararası Ekonomik Kuruluşlara Üye Yapan Antlaşmalar*, Ankara, ts., s. 350-360

EMİN ERTÜRK

KALKÜTA

Hindistan'da
Batı Bengal eyaletinin merkezi.

Hindistan'ın doğusundaki Huglî nehri-nin Bengal körfezine dökülürken genişlemeye başladığı yerde denizden 100 km. kadar içeride kurulmuş ve zamanla etrafındaki diğer yerleşim merkezleriyle birleşerek büyük bir şehir halini almıştır. 11.673.000 nüfusuyla (1995) Hindis-

TEŞKİLAT ÜLKELERİ ARASINDAKİ TİCARET (bin \$)				
Yıl	1972	1973	1975	1978
İran'ın ihracatı				
Pakistan'a	9.284	22.364	19.100	7.000
Türkiye'ye	14.602	14.709	24.000	444.000
Pakistan'ın ihracatı				
İran'a	5.797	33.252	19.100	35.200
Türkiye'ye	122	296	4.718	27.300
Türkiye'nin ihracatı				
İran'a	12.040	11.968	37.700	44.700
Pakistan'a	1.785	5.511	11.000	8.000